

LA VEU DEL CENTRE



Centre Català de Lausana



Tardor 2024

NÚM.1



Francesc Bellmunt i Castells:
“Per mi els amics i la família
són sagrats. Sempre m’han
respost al 100%”

<i>L'editorial</i>	3
<i>El reportatge</i>	4
Un viatge a través de la medicina i el territori dels segles XIX i XX	
<i>El convidat</i>	7
"El rem de trenta-quatre", de Joaquim Ruyra	
<i>Les activitats</i>	10
Sant Joan, els castellers, els caminaires, l'esplai del CCL, ...	
<i>La màquina del temps</i>	17
Apunts del grup teatral de Casa Nostra	
<i>L'entrevista</i>	18
Francesc Bellmunt i Castells	
<i>El calaix dels llibres</i>	22
<i>Une vie pour la montagne</i> , d'André Georges	
<i>La recepta</i>	22
Els panellets de l'Abraham	
<i>El Déu vos guard</i>	23
"Gosar" i "de Cal Trucalembut"	
<i>La cançó</i>	24
Les transformacions	
<i>El conte</i>	25
El joc de les fulles daurades	
<i>L'endevinalla i els mots encreuats</i>	27
La tardor	
<i>La fotografia</i>	28
1000m de desnivell i la recompensa	

Direcció, coordinació i maquetació: Judit Castillo Armengol.

Equip de redacció i correccions: Judit Castillo Armengol, Josep Cuscó, Núria Inglin, Jordi Serra i Josep Maria Tarròs.

Col·laboradors: Abraham Balaguer, Albert Garcia del Campo, Xavier Palà i Nosàs, Marta Palau, Ferran Roig, Irene Santos i David Vinyals.

Fotografia de la portada: Josep Cuscó (Francesc Bellmunt i Castells tocant el piano)

Tots els textos signats reflecteixen únicament l'opinió de les persones signants i no necessàriament la posició del CCL.

Arriba la nova revista del CCL!

Benvinguts a *La Veu del Centre*, la nova revista del Centre Català de Lausana! Estem molt contents de compartir amb vosaltres aquest projecte tan emocionant.

En primer lloc, ens agradaria transmetre la nostra gratitud a tots els voluntaris que han participat en la redacció d'aquest primer número. L'objectiu de *La Veu del Centre* és que tots els socis/ies puguin expressar-se i compartir les seves experiències, opinions i coneixements amb la resta de la comunitat catalana a Lausana i als voltants. Així que si teniu alguna idea o tema que us agradaria tractar a la revista, no dubteu a posar-vos en contacte amb nosaltres. *La Veu del Centre* som totes i tots!

Aquesta revista comptarà amb diverses seccions que faran el vostre viatge per les seves pàgines encara més enriquidor. «La màquina del temps» us permetrà reviure textos del passat que han deixat empremta en la nostra història associada al CCL. A través de «El Déu vos guard», recuperarem paraules i expressions en català que potser han caigut en l'oblit, però que mereixen ser recordades i utilitzades en el nostre dia a dia. Volem mantenir viva la nostra llengua i enriquir el nostre vocabulari. També tindreu l'oportunitat de conèixer tant socis coneguts com noves cares de la comunitat a la secció «L'entrevista». A més, us mantindrem informats sobre les activitats del centre perquè pugueu saber quines propostes hi ha i què s'hi fa. «El reportatge» i «El convidat/da» us permetran explorar diferents temàtiques. Per als més petits, hem creat una secció especial amb contes, mots encreuats i endevinalles. A més, us portarem a descobrir el fons de la biblioteca del CCL amb les nostres recomanacions de lectura a «El calaix dels llibres». També trobareu la secció de «La Cançó», on compartirem cançons populars catalanes, ja que considerem que mantenir viu aquest llegat musical és fonamental per preservar la nostra identitat i conèixer l'origen de la nostra cultura. D'altra banda, volem animar els amants de la fotografia a compartir les seves imatges, que podran ser seleccionades per aparèixer a la contraportada de la revista. No oblideu que cada edició inclourà una recepta de temporada que ens connectarà amb els sabors de casa.

La qualitat dels articles i les aportacions serà una prioritat per a nosaltres. Un equip de redacció vetllarà perquè tots els continguts estiguin redactats de manera correcta i respectuosa. Així mateix, preveiem publicar la revista de manera trimestral, amb una versió digital gratuïta i una versió impresa a un cost que s'establirà properament.

Aquesta nova publicació no pretén ser un substitut de les publicacions «El Plançó» i «El Butlletí», que han estat un pilar durant més de 40 anys, sinó que busca crear un nou vincle entre nosaltres i celebrar el que significa ser català a l'estranger.

Estem emocionats d'iniciar aquest viatge amb tots vosaltres i esperem que gaudiu d'aquest primer número tant com nosaltres hem gaudit creant-lo.

Llarga vida a *La Veu del Centre*!



Presidenta del CCL



Directora de *La Veu del Centre*

Un viatge a través de la medicina i el territori dels segles XIX i XX

Les topografies mèdiques dels segles XIX i XX

Les topografies mèdiques són estudis empírics de caràcter medico-geogràfic, referits a una zona concreta, que constitueixen veritables monografies locals, comarcals i fins i tot regionals, que tracten de les condicions de vida ecològiques i socioculturals de la població.

Aquest gènere s'inscriu dins de la tradició intel·lectual de l'higienisme, que va constituir el paradigma dominant en la medicina europea des d'aproximadament mitjans del segle XVIII fins al final del XIX. L'higienisme es fonamentava en teories mediambientals i socials per a determinar l'etiologia de la morbiditat (referent a la malaltia) i la mortalitat (referent a les defuncions).

Així mateix, va donar lloc a una política de salut pública i medicina preventiva afavorida per l'absolutisme il·lustrat del segle XVIII i reafirmada pels governs liberals del segle XIX enfront dels costos socials que comportava la industrialització. Aquest paradigma va entrar finalment en crisi amb els descobriments bacteriològics de final del segle XIX i principis del segle XX, que van relegar la higiene i la medicina social a un segon terme davant del menor cost i la major eficàcia de la prevenció individualitzada mitjançant la vacunació.

Les topografies mèdiques van consistir en una concreció territorial dels postulats higienistes, tot tractant de determinar les condicions de la zona estudiada i proposar, en conseqüència, les actuacions públiques i privades que es consideraven pertinents.

Aquest gènere, que va tenir un gran desenvolupament a Europa durant els segles XVIII i XIX, va ser també àmpliament conreat a Espanya, principalment a partir de la Restauració i fins a la Guerra Civil, i tingué una especial incidència en les zones més afectades per la industrialització (Catalunya, el País Valencià, Madrid i el País Basc).

Es tractava d'obres d'entitat molt diversa, però que, en la mesura que s'ajustaven a plans i

programes preestablerts per diferents societats mèdiques (entre les quals la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona) s'ocuparen, a major o menor extensió i agudeses, d'uns mateixos temes. Això va permetre, en conjunt, obtenir una notable informació sobre les condicions de vida de la població (en especial dels estaments populars), perfectament circumscrita a una època i a un espai.

Els aspectes socioculturals més rellevants d'aquestes topografies mèdiques comprenen un ventall de problemes molt ampli: les relacions de l'home amb el medi, les condicions urbanístiques de les poblacions i, singularment, l'estat dels habitatges familiars (incloent-hi aspectes com l'evacuació d'excrements o el subministrament d'aigua potable), la higiene personal, l'alimentació, les condicions de treball (amb una especial preocupació pel treball infantil i femení), la sociabilitat (cafès, tavernes, balls, teatres, societats culturals i recreatives...) i, en menor mesura, altres qüestions més conflictives com la prostitució, el joc i l'alcoholisme.



El metge (1891) Sir Luke Fildes

Els temes centrals de totes les topografies són la morbiditat, la mortalitat i llurs causes. Cal destacar la importància que es concedeix als aspectes relatius a l'embaràs, el part, les infeccions puerperals i la mortalitat infantil, sobre els quals sovint es discutiren i s'analitzaren les pràctiques populars. Aquestes preocupacions mèdiques queden ben reflectides en el quadre "El metge" (1891) de Sir Luke Fildes, que mostra un metge observant atentament un nen malalt en una llar humil, il·lustrant la vulnerabilitat de les classes populars i la importància de l'atenció mèdica infantil. Resulten també molt interessants les referències, a vegades molt completes, al procés assistencial, i també la constatació de la vigència i virulència del que es pot anomenar conflicte assistencial, és a dir, la competència

entre els metges, d'una banda, i la medicina de l'altra. Aquest conflicte donà lloc, en algunes obres, a capítols més o menys extensos dedicats, amb aquest o un altre nom, a allò que es conceptua com a errors mèdics.

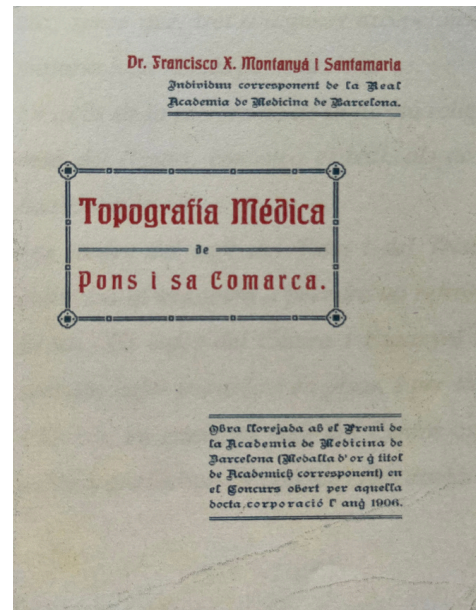
Aquestes obres, i les dels metges higienistes en general, no estan mancades d'esbiaixaments ideològics, però la mateixa naturalesa dels informes en limita la influència. Al marge d'altres decantaments més difícils d'observar o més externs a les condicions de la recerca, els metges tractaven de donar gairebé sempre una visió harmònica de la comunitat en la qual, al cap i a la fi, vivien i exercien la seva professió. Però aquesta edulcoració de les relacions socials tenia un límit a l'hora d'abordar problemes higiènicament rellevants, i era el límit assenyalat pel caràcter pràctic dels treballs, que feia necessari que aquests reflectissin fidelment les dades que justificaven les mesures que es recomanaven.

A diferència de les obres de folkloristes i juristes, aquests estudis no se circumscrivien especialment a una societat rural tradicional, ans al contrari, molts es referien a les classes populars urbanes i, quan tractaren de la pagesia, per la mateixa naturalesa del tema, ho feren des d'una perspectiva ben allunyada de la idealització.

Topografia mèdica de Pons i sa Comarca

Francesc Xavier Montanyà i Santamaria (1871-1925), metge de Ponts (Lleida), va ser un incansable estudiós dins la seva professió, deixant molts treballs científics, entre els quals destaca l'obra *Topografia mèdica de Pons i sa comarca*, treball que va ser guardonat amb la medalla d'Or i el títol Acadèmic per la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, en el concurs convocat per aquella entitat l'any 1906 i que d'una manera minuciosa i rigorosa va dotar al poble de Ponts, de l'única obra historicocientífica amb què comptem i que per a molts de nosaltres és com un apreciat tresor dins de les nostres llars.

Com a dada interessant, vull transcriure una part del pròleg escrit per Antoni Ma Alcover que figura en l'obra de Montanyà *Higiene Popular*. L'any 1912 ens assenyalava la importància de les persones, que com el Dr. Montanyà, amb un gran esperit catalanista, han tingut per difondre la nostra llengua i les



Judit Castillo Armengol

nostres arrels històriques mantenint a cada poble de la nostra Catalunya aquest sentit de permanència i continuïtat: «S'hauria d'haver acabat això de creure que el català va molt bé en tot cas per fer-hi poesies i novel·les, i fins discursos polítics; però no val un gafet per tractar els alts i enrevisclats problemes de la filosofia i de la ciència. Dir això és una gran mentida; és alçar un fals testimoni a la nostra llengua tan ampla, tan intensa, tan flexible, tan esponerosa, tan eloqüent com ho pugui ésser cap de ses germanes les altres neo-llatines (...) Professant el Dr. Montanyà aqueixes idees, essent-ne un devot a ultrança, formant elles una part capital de la seva intel·lectualitat, es considera en el cas, i jo vaig tenir el plaer de donar-li l'empenta, d'escriure aquesta preciosa obreta en català, com n'escrigué igualment una altra, no menys interessant baix de cert punt de vista, la Topografia mèdica de Pons i sa comarca, que és una llàstima que tots els pobles de Catalunya i d'Espanya no tinguin una obra per l'estil. Així contribueix el Dr. Montanyà, en quant està de la seva banda, a que sia un fet la integració de nostra literatura». Aquestes eloqüents paraules, escrites a primers de segle, són prou significatives per elles mateixes per afegir-hi res més.

Les malalties infeccioses són un dels temes tractats a la topografia mèdica de Montanyà. Malgrat que les condicions higièniques de l'època deixessin molt a desitjar, les malalties infeccioses i contagioses no eren gaire freqüents a la vila de Ponts.

El doctor esmentava la febre tifoidal com una malaltia terrible que sovintejava cada any,



Lateral de la capçalera de l'església de Santa Maria de Ponts amb l'edifici del Sant Hospital al fons a l'esquerra
Any 1907, autor desconegut

sobretot a la tardor en els mesos de setembre i octubre. A més, quan a Ponts se'n trobaven indicis, no tardava a trobar-se'n als pobles veïns, ja que aquests se subministraven per a tot el que necessitaven als comerços de Ponts. Montanyà i Santamaria deïa, també, que el transport d'adobs semblava la mort causada pel tifus per tota la població. Però la febre tifoidal no és pas l'única malaltia que afectà la vila al llarg del segle XIX, sinó que també tenien el monopoli la verola, la diftèria, la grip, la malària, el xarampió, el còlera, la tuberculosi i la tos ferina.

A Ponts hi existia un hospital anomenat Sant Hospital de Pobres de Santa Maria de Ponts. Les referències documentals més prominents es remunten a principis del segle XV, quan semblava ser administrat pels membres de la confraria de Sant Miquel Arcàngel.

Al llarg dels anys, aquest hospital es va convertir en un punt clau per a la salut de la comunitat local. Des del primer terç del segle XIX, els responsables de l'administració de l'hospital eren els membres de l'anomenada Junta Local de Beneficència, que s'obligaven a vetllar per l'adequada dotació econòmica de l'establiment, assegurant així que els serveis mèdics fossin accessibles a la població més necessitada.

La importància d'aquest hospital no pot ser subestimada, ja que en una època marcada per les males condicions higièniques i la precarietat sanitària, l'hospital era un refugi per aquells que patien malalties i necessitaven atenció.

No obstant això, les condicions higièniques que es donaven al poble i la falta de recursos

afectaven directament la salut dels seus habitants. Un dels problemes més greus que afectaven la salut de la població era l'aigua, considerada un agent infeccios de gran impacte.

Com indicava Montanyà en el seu llibre, «la causa més poderosa i influent de l'augment de la morbiditat d'aquesta vila és l'aigua, sovint infectada, del riu Segre, que s'usa sense cap depuració ni desinfecció prèvies. Les condicions de salubritat d'aquesta vila millorarien d'una manera notable si es disposés de fonts públiques o bons dipòsits on l'aigua estigués sotmesa a filtracions necessàries per a reunir perfectes condicions de potabilitat». Aquesta situació reflectia les deficiències estructurals en la infraestructura sanitària de Ponts.

Rància, grisa i plena de misèria: així es descriu la Catalunya del tombant del segle XX. En aquells moments, la vida semblava un laberint de dificultats, i, de fet, sovint m'he trobat reflexionant sobre com hauria estat la meua existència en aquell entorn. La Topografia mèdica de Pons i sa comarca no només analitza les condicions sanitàries de l'època, sinó que em transporta als carrers de Ponts, als bars i al bullici de la vila, així com a la intimitat de les cases i els costums dels nostres avantpassats. Estimades i estimats lectors, en una futura edició de La Veu del Centre, és possible que no pugui reprimir les ganes de compartir amb vosaltres alguns extractes d'aquesta obra que tant aprecio. Fins al proper capítol!

Judit Castillo Armengol



L'Autor

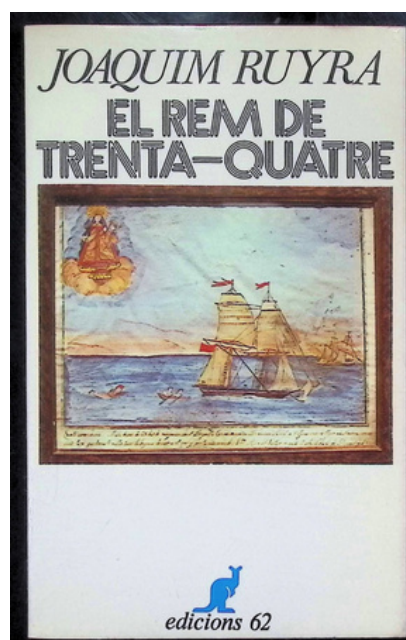
En **Ferran Roig**, nascut a Sant Pol de Mar el 1989, és enginyer aeronàutic i doctor en turbines de gas per la Universitat de Cranfield (Anglaterra). Dissenya i assaja motors d'avió per Destinus, a Payerne. Viu amb la seva família a Moudon i participa sovint de la vida cultural catalana a Suïssa: és Caminaire del CCL, Casteller de Lausanne, membre del comitè de ProCat i cantant i guitarrista de La Banda del Centre. Va guanyar el concurs literari europeu d'enguany, organitzat per la FIEC, en la categoria de narrativa.

“El rem de trenta-quatre”, de Joaquim Ruyra

Aquesta història és popular a casa meva i suposo que a tota la costa des de Barcelona fins al Cap de Creus. De tantes vegades que l'he sentida, us l'hauria poguda explicar, o resumir, sense haver-ne de llegir ni una línia: una colla de mariners enmig d'un temporal fan vot a la Mare de Déu del Vilar de dur-li un rem de trenta-quatre si se'n salven, i com que se'n salven l'hi duen. Tanmateix, la darrera visita a l'ermita del Vilar m'ha empès finalment a la font. Vejam què diu, què no diu i en general com s'ho fa anar el bo d'en Ruyra, qui per contar aquesta línia i mitja fa servir ben bé cent pàgines.

Tant de bo que n'hagués omplertes dues-centes! La senzillesa de l'argument és compensada amb escreix per la riquesa de lèxic i la quantitat de dites d'allò més genuïnes. Llegir Ruyra després de conversar amb qualsevol persona que t'etziba un reguitzell de castellanismes, o de veure una estona TV3 és com respirar aire fresc després d'una temporada d'atmosfera grisa de ciutat. Aleshores sembla menys utòpica la il·lusió que el català torni a lluir amb llum pròpia com una núvia radiant el dia del seu casament. Ja sé que el català és viu i que aviat Ruyra s'estudiarà com a català antic; atenció, no m'hi oposo pas! Això sí, em sap greu que a l'hort de les llengües el solc del català, en altre dia paral·lel al del castellà, s'hi vagi decantant fins a confondre-s'hi del tot.

Ep, que no és tot perdut, encara! Escoltem el mestre Saura, qui ho pot dir més alt però no



més clar: «A la mar no es perd sinó el que es desespera!» I no tenim dret a desesperança. Hi podem fer tant per la salut del català! Vaja, un tant que, essent-ho tot, no és pas res d'extraordinari: cal que el fem servir. Encara diria més: cal que en fruïm! Cadascú té una manera particularíssima de gaudir-ne: alguns el parlen, d'altres l'aprenen, d'altres el canten, n'hi ha que hi juguen, etcètera. A mi m'entreté l'arqueologia filològica, si se n'hi pot dir així. Si descobreixo una paraula fina i elegant, amb un sentit ben concret i gairebé oblidada per tothom, em deleixo per incorporar-la al meu lèxic habitual. De vegades, aquesta afició m'ha guanyat mirades encuriosides, però sovint la gent em deixa fer, com a una criatura que no molesta ningú amb els seus jocs a la sorra. En Ruyra, la meva dèria hi troba ben bé una mina d'or: tota la recerca és feta, jo només m'he de dedicar a collir la grana que em plagui més.

N'hi ha tanta de grana! Amb una llegida no em lleu pas de collir-la tota! Per això faria bé de rellegir El rem de trenta-quatre un cop l'any, i potser d'altres narracions seves també.

Per si mai dubto, en el futur, del fonament que tenien aquestes bones intencions, deixeu-me consignar alguns fragments en què m'he basat per dir tot el que he dit. I perquè jo ja he xerrat massa, vatua: que ho faci ara Joaquim Ruyra, que en sabia un tros més i ho feia molt millor que jo!

T'explicaré amb tots els ets i uts un viatge que vaig fer en barca de mitjana: un viatge de no res (no et facis il·lusions); però te'l vull servir tan a la menuda, seguint les notes que en tinc preses en un llibre de memòries, que ja serà prou que no te n'atipis. Així potser no et tornaràs a queixar de la meva eixutesa.

Un dels fragments més antològics de l'obra és la manera de negociar dels mariners:

Ell no gastava gaire saliva: demanava preu i deixava dir. A la fi venien els oferiments:

–M'ho doneu per tant?

–Hissa!

–Ne voleu més-quant?

–Hissa, hissa!

–Posem-ho a tant-més-quant?

–Amarra.

Pronunciada la paraula "amarra", ja la venda estava feta, i era tan sagrada i tan ferma com si n'hagués passat el notari.

I potser les línies més còmiques són les que formen la descripció del mariner Vadô Set-trossos.

Aquell mariner era fill de Blanes, com tots els de la tripulació. Vindria a tenir uns quaranta anys, i era altet, escardalenc, cellarós i de mirar garneu. Li deien en Vadô Set-trossos, perquè semblava fet a peces mal ajuntades: quan caminava, els braços li penjaven balandrim-balandram, el cap se li tombava d'ací i d'allà, i les sofrages se li doblegaven com xarneres que van massa fluixes. Per falla de malucs, la faixa se li solia escórrer en espiral fins a les cames. La visera de la gorra sempre li fugia del front, decantant-se-li cap a l'una o altra de les orelles.

Ara sentim parlar en Miquel Cadernera, el noi de bord.

–Perquè... net, mestressa... quan vós sou aquí, a sa cuina hi canten els àngels en cos de camisa: amb sa flaire sola dels armaris, es més neulit s'hi retornaria, llampus!... I, quan vós no hi sou, no diré pas que ballem es goigs de Sant Prim, perquè de brossa per atipar-se no en manca; però no és això d'ara, ca! Vós porteu es dijous gras.

És ben tendre quan la Marianna s'emprova un barret ben vistós que li havia comprat el seu pare, qui no troba les paraules justes en veure-la tan espaterrant i demana a en Vadô que hi digui la seva.

–Què voleu que em sembli, mestre Saura? Veig que ha vingut sa primavera i que aqueix plançó ha tret ses flors que li pertocaven.

–Ben xerrat –exclamà el pare–. Cap i barret semblen d'una peça. Arri allà, les senyoretes de Roses, amb les seves cares mústiques i els seus barrets rancis! –afegí, com escombrant les al·ludides amb una mirada de menyspreu–. Arri allà! Això, és llum de minyona! Oi, Vadô? Si la porto un diumenge a missa amb aquest maig al cap i...

–Qui es miraria s'altar?

L'avi Mauva narra la seva tràgica història d'amor. Aquest fragment va estar a punt de fer-me plorar.



–Sí, va ser una cosa molt trista. Jo l'havia deixat a sa casa, bona i eixerida. Estava molt contenta, perquè, amb es dinerets que havíem arreplegats, havíem comprat una caseta i un llagut, i llavors jo feia es darrer viatge per a guanyar unes peces de sardinals. Ja mai més viatjar!... Viuríem junts. Jo seria pescador... patró de barcada... Un bon descans. Sa meva veieta em gomboldaria: sempre la tindria as

meu costat com un àngel de sa gorda. Ella tot això m'ho deia amb ets uis. Que me'n deien, de coses, ets uis d'aquella dona! A sa llinda de sa porta ens vàrem abraçar sense pensar mals averanys i em va dir: «-Porta'm melons d'Alacant.» «Prou, dona, prou.» Sa sang de ses venes, li hauria donat, si me l'hagués demanada!... Ja saps que soc de Blanes: oi?... Sa nostra casa era a sa banda de mar, a un cap de sa platja; i així que vaig saltar en terra vaig fer via cap allà, amb tot de bones notícies a sa punta de sa llengua per a alegrar es cor de sa bona veia. Portava es diners a sa pitrera per ensenyar-los-hi de seguida: «-Mira, lo que hai gonyat!» A mig camí me varen escometre dues veïnes. No estava pas per a elles. Al diable, ses tafaneres! «-Sa teva dona està malalta», me varen dir. Jo vinga estirar es pas... i ja no sé què més m'enraonaren; fins que, quan vaig agafar es picador de sa porta, me varen dir, net i clar: «-Hereu Mauva, sa teva dona s'és morta: la vàrem enterrar ans d'ahir.» I jo encara no m'ho creia. Me semblava que sentia es trepeig d'ella per dins... i pica que picaràs. Encara sento aquells trucs aquí, a sa boca des cor. Res: igual que picar a un sepulcre.

Per fer-hi passar la tripulació sencera, només manca parlar d'en Pau i de la seva mala llengua. El patró Saura li adreça una advertència després de sentir-li dir: «Cull... eres!» M'agrada l'expressió de negar l'allioli per indicar que algú ha ficat els peus a la galleda. Aquestes frases que podrien ser dites, se les inventava Ruyra o les deia la gent a la seva època?

-Pau, vós teniu un defecte molt gros... i pareu ment, pareu ment... Ja sabeu lo que us vaig dir: entre homes no es mira prim: però hi ha una senyora a bordo, i vui que es respectin les seves faldilles. Poc parlar: enteneu? A la vostra llengua s'hi crieu els renecs com les orellanes en els polls. Feu-vos-hi un nus. Mireu: no heu dit sinó una paraula, i de per poc... si no la vireu a temps... hauríeu ben negat l'allioli.

No vull deixar de copiar el moment en què el mar s'emporta un rem de trenta-quatre. La consternació del noi, el dramatisme del moment arrenca la prometença de pelegrinar amb l'altre si mai tornen a trepitjar terra ferma.

-Mireu!... -va saltar el xicot-. Ara s'onada se n'ha dut un rem de trenta-quatre: no heu vist? Ai de nosatros! Això és un mal averany. Quan sa mar

s'endú ses eines d'entrar a port (sempre ho hai sentit a dir), és mal averany, és que sa sentència ja és feta! Ai, pubilla! Quants minuts tenim de vida? No us feu il·lusions, no! Això se'n va! I estem sols i lligats, i ens hem de negar!

Per últim, l'avi Mauva fa reflexionar el mestre Saura, poc amic de publicitats. M'encanta l'elegància amb què ho fa! Un cop més, l'espiga buida... Aquesta expressió se l'inventava Ruyra o eren dites en boca de la gent de carrer?

-Jo tampoc no hai promès res, Saura; però, quan es bon blat s'ajeu de ple, no vull ésser s'espiga buida, que s'alça dreteu enmig des camp. Penseu-vos-hi bé, Saura. Teniu una filla estimada. Sa mar us la volia. No direu pas que no haju sigut sa Mare de Déu qui vos l'ha defesa. Ses proves són clares. I doncs? Per què no voleu correspondre? Mireu que sa Segadora dalla per mar i terra. Anem, Saura, dormiu-hi: preneu consell des capçal!

I referir-se a la mort o a la providència amb el nom de segadora! És gairebé posar-li barretina! Au, me'n vaig a prendre consell del capçal jo també, que he de dir-n'hi tantes i tantes de noves!

Ferran Roig

Sant Joan al CCL



Arxiu CCL

Com ja sabeu, el CCL es pren uns dies de descans durant els mesos d'estiu i amb l'avinentsa de les vacances hi ha una aturada en les activitats proposades des del centre. No obstant això, cada any disfrutem de l'arribada de l'estiu celebrant junts Sant Joan i aquest any, no ha sigut una excepció.



Arxiu CCL

La jornada va arribar amb un programa ple d'activitats diverses. Vam començar amb la presentació del Toc de Castells dels Castellers de Lausanne arranjat per Xavier Palà i Nosàs que va ser el preludi d'una actuació de la nostra colla que amb gran entusiasme ens va fer gaudir de les estructures que tant havien estat assajant. Després vam compartir una deliciosa fideuà cuinada per la Irene Santos i una magnífica coca de Sant Joan feta per l'Abraham Balaguer. Amb el gust dolç a la boca i amb un got de rom cremat a les mans, vam poder acabar la vesprada amb una esplèndida actuació per part de La Banda del Centre, formada per Xavier Palà i Nosàs, Josep Cuscó, Ferran Roig i Pau Wiersma, que ens va transportar a les platges de Catalunya amb la seva música.



Arxiu CCL

Judit Castillo Armengol
Vocal de la Junta del CCL

Albert Bach



Els Castellers

Els Castellers de Lausanne vam començar els assajos el març del 2023 i ens vam constituir oficialment, com a secció del Centre Català de Lausana, tres mesos més tard. A les actuacions vestim la nostra camisa de color verd, amb la mateixa tonalitat que el verd de la bandera del cantó de Vaud. El nostre logo representa un pilar amb les muntanyes que envolten el Léman de fons.

El passat 15 de juny vam celebrar el nostre primer aniversari amb una doble actuació a Morges dins de la setzena edició de l'esdeveniment « La Grande Table ». Aquesta és una festa multicultural que uneix gastronomia, animacions musicals i folklore de tots els països i s'organitza cada dos anys per la comissió consultativa de suïssos-estrangers de Morges.

Hi va participar una quarantena de membres de la colla, amb el suport a la pinya d'una quinzena de castellers de la nova colla que s'acaba de crear a Zúric. Vam descarregar un ampli repertori de castells de 5 pisos i pilars de 3, davant l'admiració d'un públic suís poc acostumat a veure castells.

La de Morges ha estat l'actuació més important de l'any, però no l'única. També hem actuat a les celebracions de la Calçotada i de Sant Joan del CCL, així com al festival de Tapes de Montbenon, a la Fête Multiculturelle d'Epalinges o al

festival Lauz'One en ple centre de Lausana.

El nostre repte més immediat ha estat descarregar un pilar de 4 a la Diada Internacional el 5 d'octubre a la plaça de la Font de Tarragona. Aquesta diada s'emmarca dins del Concurs de Castells, que se celebra cada dos anys i on hem viscut una experiència única fent pinya amb les colles més importants de Catalunya.

A partir d'aquí, l'objectiu a mitjà termini és poder realitzar castells de sis pisos la primavera de l'any vinent, tant a Lausana com a la trobada de colles europees prevista a Berlín, tot reforçant la relació amb els Castellers de Zúric amb assajos i actuacions conjunts i fent difusió del fet casteller a Suïssa.

Per això, la colla necessita créixer i superar el mig centenar de membres actius amb què compta actualment. Un castell està conformat per homes i dones, nens i nenes



Albert Bach

Arxiu CdL



Arxiu CdL



de qualsevol origen, llengua, edat, alçada i pes, així que tothom és necessari: tant els més motivats que no es perden ni un assaig per pujar als castells com les persones amb menys disponibilitat que vulguin ajudar puntualment a la pinya.

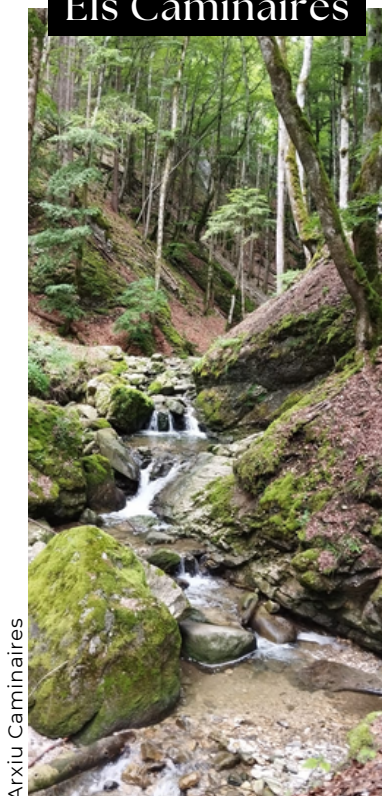
Els assajos són oberts a tothom i la participació és benvinguda. Ens trobem a la salle Viret (rue Pierre-Viret 2, metro Bessières) els divendres de 18:15 a 20:15. Només cal que vingueu amb una camisa i uns texans usats, la faixa us la deixem nosaltres. Us hi esperem fent pinya!

Albert Garcia del Campo
Cap de Colla dels Castellers de Lausanne

Albert Bach



Els Caminaires



Arxiu Caminaires

Els Caminaires del CCL encetàvem l'estiu amb un programa atapeït i engrescador: quatre sortides pel mes de juny, dues pel mes de juliol i dues a l'agost. Hi havia de tot: una via ferrada al Moléson i una altra als Rochers de Naye, amb en Jaume Riera, el nostre grimpaire més traçut, per guia; dues acampades a alta muntanya, una al refugi Albert 1er i una altra tot resseguint la primera etapa del Tour du Mont Blanc, que la Cristina Colomer, alpinista intrèpida, organitzava ensems pels centres catalans de Ginebra i de Lausana; dues passejades distretament enamoradores, al Mont Tendre l'una, per Savagnier l'altra, encapçalades sempre per la conversa docent i el mestratge pregon d'en Josep Maria Tarròs; una ascensió a la Para que menaria la Pilar Nadal, trescaire forta i ferma així com cal; i fins i tot un tastet de glacera a les de Bossons i Taconnaz, proposat per en Ferran Roig, qui signa aquesta memòria.

Al capdavant, però, aquest prospecte tan virolat no ens ha servit de gaire davant d'una meteorologia primmirada, temperamental i sobretot passada per aigua com la que hem patit aquests darrers mesos. Sis excursions varen ésser anul·lades per mal temps. Sis de vuit! Justament quan el grup, havent granat sortides, caminaires, caps de colla i experiències gloriòsies a desdir, llúia més a pler. Ves que no sigui lo mal estiu primer, eco esmorteït d'aquell passatge vell i tenebrós de la nostra història.

Va caldre, doncs, esmerçar creativitat i coratge. La Pilar va saber maniobrar prou per esquivar la nuvolada que s'havia instal·lat a la Para i anar a trobar, en canvi, els raigs de sol a les Gorges de Covatannaz. Aquestes gorgues es troben al cantó de Vaud entre Sainte-Croix i Vuitebeouf en un traçat de quatre hores entre pujada i baixada. El temps hi era inestable i varen adaptar l'horari per evitar la tempesta. A la fi, varen fer sort i s'endugueren una sortida molt bonica. Aquest indret, un bagueny decorat amb salts d'aigua jolius, és molt recomanable.

La Cristina no es va pas quedar enrere. Des del CCG va menar la colla de caminaires que s'havia arraïmat per pujar a l'Albert 1er vers una falda menys maltractada pel temporal. Varen poder gaudir d'una petita excursió en família a La Pierre à Bosson, tot just per sobre del poble d'Argentièrre. Després d'enfilar-se un parell de quilòmetres, varen veure la glacera d'Argentièrre i, ja de tornada, els va venir a saludar tot un ramat de vaques. Per acabar la jornada, varen dinar tots plegats en un tec improvisat d'allò més divertit. Confiam que la meteorologia li permeti de reprogramar les excursions a l'Albert 1er i al Tour du Mont Blanc la temporada que ve!



Arxiu Caminaires



Arxiu Caminaires

Dues excursions més varen ésser anul·lades per manca d'inscrits, que no sobta en època de vacances. Vacances, per cert, que ens han deixat en la disposició més bona per fruitir de les excursions de tardor que ja s'acosten.

De cara a aquesta estació, per si la fortuna ens somrigués un xic més que a l'estiu, tenim tres sortides embastades. Dissabte 19 d'octubre, en Jaume Riera guiarà la comitiva vers el capdamunt del Grammont, a poc més de 2000m, una balconada esplèndida per admirar la riba nord del Léman. D'aquell dia en vuit, dissabte 26 d'octubre, el mateix Jaume ens proposa de coronar el Pic Chaussy (2351m), un clàssic de clàssics. Per últim, diumenge 10 de novembre, l'Imma Rius i en Josep Maria Tarròs menaran una bona passejada d'Yverdon-les-Bains a Concise, tot arran del llac de Neuchâtel i passant per Grandson. Us hi esperem!

Ferran Roig

Organitzador del Grup de Caminaires del CCL

*Uneix-te al
grup de
Caminaires*



Marta Palau

Amb Marta Palau i Wanda Simon com a coordinadores, l'Esplai Infantil del CCL ha organitzat durant els darrers mesos diverses activitats creatives i educatives. Al maig, les activitats van girar al voltant de la primavera i els colors de l'arc de Sant Martí. Els nens i nenes van jugar al penjat, van fer manualitats, van pintar per números i van escoltar la cançó "Els colors de l'arc de Sant Martí" del Pot Petit. Durant la sessió, els infants també van fullejar llibres de la biblioteca del centre, que està oberta a tots els socis del Centre Català. Els nens poden agafar llibres i emportar-se'ls a casa, fomentant la lectura en català i animant-los a continuar llegint i aprenent a casa.

Les activitats de l'Esplai segueixen sempre la filosofia que fomenta l'autonomia i l'aprenentatge actiu. Tal com deia Maria Montessori, "Quan estalvies a un infant l'esforç que ell podria fer, li estàs impedit créixer" i "El que la mà fa, la ment ho recorda." És per això que cada sessió està pensada per potenciar la seva creativitat i capacitat d'aprenentatge.

La darrera trobada abans de les vacances d'estiu, durant el mes de juny, va ser molt especial. L'Esplai va celebrar una divertida gimcana a l'aire lliure, on hi van participar tant infants com les seves famílies. Els nens i nenes, juntament amb els pares, mares i àvies, van gaudir d'un dia ple de rialles i jocs en contacte amb la natura.

Durant els mesos de juliol i agost, l'Esplai Infantil del Centre Català de Lausanne s'ha pres un descans, però al setembre les activitats s'han reprès amb més sorpreses i moments especials per a petits i grans!

Marta Palau
Coordinadora de l'esplai del CCL

Festa Multicultural



Jordi Serra

El passat 31 d'agost, vam participar a la Fête multiculturelle d'Epalinges, organitzada per la Commission d'Intégration. Hi van participar comunitats d'arreu del món amb danses, música i gastronomia. El CCL hi va tenir una paradeta amb informació sobre Catalunya, marxandatge i degustació de productes típics catalans, molt ben acollits. Els Castellers de Lausanne van destacar amb la seva actuació, captivant el públic, i també vam ballar quatre sardanes.

Aquella mateixa tarda vam participar en un altre festival multicultural, Lauz'One, en aquest cas al centre de Lausana. Els Castellers de Lausanne van repetir la seva actuació, un cop més com a part d'una mostra de tradicions de diferents comunitats establertes als voltants de la capital del cantó de Vaud.

Josep Cuscó
Vicepresident del CCL

El dimecres 11 de setembre vam celebrar la Diada Nacional de Catalunya. Vam seguir els actes en directe des de Catalunya i es van entregar els premis del concurs literari de Sant Jordi. Es van anunciar dues sorpreses: la creació d'aquesta revista i el concert de Stay Homas el 29 de novembre.

La celebració va incloure una ballada de sardanes amb la participació de la nostra professora, l'Isabelle Dind, i un homenatge a "La Santa Espina" en commemoració del centenari de la seva prohibició, el 4 de setembre de 1924. Un esment especial per a en Pere Cañomeras, que va recitar-ne la lletra amb gran destresa i va ballar les sardanes amb l'energia d'un noi de 25 anys!

Seguidament, hi va haver un pisolabis amb converses enriquidores entre joves i grans i vam acabar amb el cant d'"Els Segadors".

Josep Cuscó
Vicepresident del CCL

Diada al CCL



Jordi Serra

Premi Casal Català



Exterior.cat

El CCL, guanyador del premi Casal Català

El Centre Català de Lausana ha estat reconegut com a guanyador del Premi al Casal Català de l'Any 2024. Aquesta distinció promoguda per Exterior.cat reconeix la feina de les comunitats catalanes a l'estranger. La Junta del CCL vol agrair sincerament a tots i a totes, tant als membres de la comunitat com als col·laboradors i simpatitzants, per la seva dedicació, esforç i suport constant, que han estat fonamentals per aconseguir aquest reconeixement tan important per tots nosaltres. Endavant!

Judit Castillo Armengol
Vocal de la Junta del CCL

Apunts del grup teatral de Casa Nostra

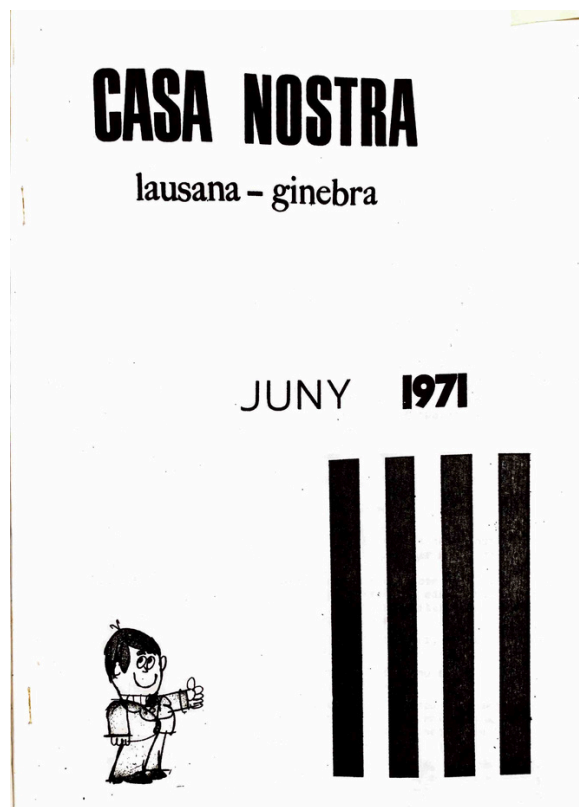
Des que la nostra entitat va començar a créixer, es va pensar de seguida en formar un elenc teatral. Tots sabem la importància i ressò que sempre ha tingut el teatre en la vida de la nostra terra, i que es tracta d'una de les tradicions més arrelades dins l'esperit dels catalans.

Quan nosaltres vam decidir formar el nostre elenc a primers de febrer, comptàvem amb molt poca cosa, a part de l'entusiasme dels elements que es van presentar; però aquests elements, malgrat que érem tots catalans residint a Lausana i a la seva rodalia, no ens coneixíem encara i molt menys teníem la compenetració per fer un treball col·lectiu i de conjunt, imprescindible per a donar vida a una comèdia. Malgrat això, de seguida es va crear una germanor i franquesa entre el grup, un veritable desig de treballar bé, que ara, tot joiosos, veiem que el resultat ha sigut molt positiu. Una vegada feta la coneixença de tots nosaltres, vam portar obres del nostre teatre; fou quasi una sorpresa la quantitat de peces que teníem arraconades els catalans aquí. Lectura, estudi, possibilitats, personatges, etcètera. Es va discutir obertament sobre el valor de cada peça i el profit que nosaltres en podríem treure. Sempre obertament i amb l'acord de tots, vam escollir la comèdia d'en Vila-Pagès, "La viudeta es vol casar" obra festiva i molt dins la línia del teatre català còmic. No és obra per a fer pensar, ni de missatge; es tracta d'una situació molt còmica, dinàmica i extravagant, i la finalitat és fer passar uns moments divertits al públic. Nosaltres mateixos vam fer les còpies per tal d'estudiar-la i tot seguit ens vam posar al muntatge de les escenes. Ara bé, un grup de teatre no és només preparar una obra i uns actors per a uns determinats personatges. Seguint el camí marcat pels grups que dominen el teatre modern actual, procurem donar al nostre grup un caire d'estudi teatral, de recerca de caràcter i formació.

Vam començar improvisant escenes curtes i corrents de la vida casolana, creant situacions, improvisant un diàleg tot buscant-hi un desenllaç, deixant sempre totalment lliure la imaginació dels qui ho interpretaven. Això ha permès al nostre director d'aprofundir i endevinar les qualitats de cada un de nosaltres i els recursos naturals de què disposem, fet imprescindible per a la distribució dels personatges de l'obra que es prepara.

Un altre exercici força interessant és la distensió abans de començar l'assaig. Mitjançant uns moviments, que podríem qualificar de cultura física, i que tenen per finalitat donar una millor concentració per al treball a fer. També fem exercicis de respiració per tal de millorar les facultats vocals de cadascun de nosaltres i fins i tot una recerca del to de veu adient, per fer-nos entendre millor des de l'escenari.

Amb aquest esperit obert i franc, treballem la nostra obra; tots ens hi sentim molt bé i apreciem l'aprenentatge que ens aporta. Podem considerar-nos ja un "grup"; però el teatre, per donar-li una certa vàlua i dignitat, requereix un treball d'equip, i de segons les exigències de cada obra, és necessari ser més components i disposar d'elements suficients per poder fer front a les necessitats que puguin presentar-se. És per això que voldríem ser més nombrosos i despertar vivament entre els catalans de Lausana i voltants, aquest gust i passió pel teatre, amb tota la creativitat i formació que comporta.



FRANCESC BELLMUNT I CASTELLS



Josep Cusó

Francesc Bellmunt i Castells, president d'Honor del CCL (2014), va néixer a Montblanc el 17 de febrer de 1925, en una família pagesa humil. El seu pare va fundar una destil·leria a Solivella durant la Primera Guerra Mundial. Quan el pare va morir, Francesc, que tenia 17 anys, va quedar al capdavant de la família, però la crisi de la indústria de l'alcohol va forçar el tancament del negoci. Després, Francesc —conegut com a Paco entre els amics— va treballar a Andorra, París i Brussel·les abans d'establir-se a Suïssa, on va

ser taxista durant molts anys. Figura clau de la comunitat catalana a Suïssa, va presidir el Centre Català de Lausana durant 14 anys, sempre fidel a les seves arrels.

Francesc, parlem primer de la teva vida. Què ens pots dir de la teva família?

- Soc l'únic nascut a Montblanc. Els meus pares i les meves germanes van néixer tots a Vila-rodona. Vaig tenir dues germanes. El meu pare era d'una casa de pagès, modesta, modestíssima. Quan tenia uns 15 o 16 anys, gràcies a uns parents que tenien una pastisseria a Barcelona, va anar-hi a treballar.

Però, com que tenia moltes inquietuds, al cap de poc temps, amb 16 o 17 anys, es va embarcar cap a Mèxic, on hi va passar uns 6 o 7 anys i crec que hi va fer algun caleró. En tornar a Vila-rodona, es va casar i va muntar una destil·leria d'alcohol de brisa a Solivella, ja que a Vila-rodona ja n'hi havia una i això el devia engrescar.

A Solivella devia fer també bastants calerets, era l'època de la Primera Guerra Mundial i, a la destil·leria, l'alcohol de brisa produïa un subproducte que servia per fer pólvora. I durant la Primera Guerra Mundial, això devia anar molt car.

Més endavant, quan va saber que es venia una fàbrica més gran a Montblanc, la va comprar i ens hi vam traslladar. Tot i això, va mantenir la destil·leria de brisa. A Montblanc també va posar una farinera, que era l'única de la comarca. Per gestionar-la va fer venir un cunyat seu, però no va anar bé, i després de la guerra, van tenir un plet que va acabar amb la pèrdua de la farinera.

“Als 17 anys em vaig trobar al capdavant de la família”

Vas viure la Guerra Civil Espanyola?

- Quan va esclatar la Guerra Civil, jo tenia 12 anys. Me'n recordo bé. I tant! Recordo els camions russos, "katiusques" els hi dèiem, plens de soldats passant per la carretera. Tinc molts records de la guerra.

Després de la guerra, el pare va morir. Tenia 57 anys. Va morir del cor, gairebé de cop, i jo diria que va morir de disgustos, del plet, del tancament de la farinera. Jo tenia 17 anys i estava acabant el batxillerat a Montblanc. De cop, em vaig trobar al capdavant de la família.

I com va ser que vinguessis a Suïssa?

- La fàbrica d'alcohol se'n va anar a l'aigua. Va fer fallida, com totes les altres de la comarca. A la província de Tarragona, d'unes 26 que hi havia, no en va quedar cap. Quan va plegar la nostra, em sembla que encara en quedaven dues o tres, però també van tancar. Van començar a fer alcohol industrial a partir dels residus de la remolatxa, que abans es llençaven i que no valien cap cèntim, i això va acabar amb les fàbriques tradicionals. A més, la nostra era vella s'hi va trencar la màquina de vapor i no hi havia recanvis disponibles.

Tanqueu la fàbrica i llavors què passa?

- Quan vam tancar la fàbrica, no sabia què fer, així que vaig anar a Andorra, on uns cosins del meu cunyat tenien un hotel a Les Escaldes. Allà vaig fer amistat amb un veterinari de Tarragona. Un tinent veterinari d'un regiment de cavalleria que quan el varen destinar al Sahara va decidir no anar-hi i se'n va anar cap a Andorra.

I a Andorra, què hi vas fer?

- A Andorra hi vaig estar potser dos anys. Hi vaig voler obrir un magatzem de vi perquè no n'hi havia cap a Andorra. Ja havia llogat un local i resulta que, de cop i volta, en Franco va tancar la frontera d'Espanya: primer varen dir que era per un parell de mesos, però al final la frontera va estar més de dos anys tancada. I llavors la majoria de les botigues d'Andorra varen tancar. Perquè els francesos no hi anaven a comprar i els que hi compraven habitualment eren els espanyols.

Jo tenia un amic francès, de París. Un amic que li agradava viatjar, que anava a Barcelona sovint i a través d'un amic li varen explicar que estava en dificultats, i em va escriure i em va dir: "Per què no vens aquí a París?"

I hi vas anar?

- Sí, sí. A Andorra, tothom va plegar. I vaig anar a París, a casa seva. Hi vaig trobar feina, a París. Però el que no vaig trobar va ser permís de treball. Treballava en negre. Era l'època que França havia deixat Algèria, tornaven molts francesos d'allà i no donaven cap permís de treball.

Això ja és després de la Segona Guerra Mundial, oi?

- Sí, sí, i tant... A Montblanc hi havia tingut una xicota amb qui gairebé em vaig casar, però que es va acabar casant amb un home ric belga, propietari d'una gran empresa, i vivien a Brussel·les. Com que a París no tenia permís de treball i em costava trobar feina, un dia em va escriure i em va dir: "Per què no vens aquí, a Brussel·les?" I després de 3 o 4 mesos a París, quan ja coneixia la ciutat, vaig anar cap a Brussel·les.

A Brussel·les també vaig aconseguir feina, però, una altra vegada, el mateix problema: no tenia permís de treball. A Bèlgica només en donaven per a l'agricultura o el servei domèstic. Així que vaig buscar feina en aquest sector i en vaig trobar com a majordom en una casa de nobles.

I després de Brussel·les?

- Un cunyat del veterinari d'Andorra, treballava de taxista a Suïssa i volia deixar la seva plaça. Em va escriure dient que aquí hi havia feina.

"M'encantava...Era bonic perquè podies veure viure una ciutat"

I un cop a Suïssa, vas començar a fer de taxista?

- No, primer vaig començar a treballar en un magatzem de vins a Vevey durant uns quants mesos, i després en una casa, prop del Centre Català, on feien pedres de bijuteria.

Al cap d'un temps, aquest amic del veterinari, que feia de taxista, em va dir: "Per què no et dediques al taxi?" A mi sempre m'havia agradat conduir. Però per ser taxista calia tenir el carnet de conduir amb almenys dos anys d'experiència, i jo no els tenia. El meu carnet era d'Espanya, i aquí no servia. Tot i això, els vaig explicar que a Bèlgica havia fet de xofer i que allà no demanaven carnet de conduir. Em van dir que fes una sol·licitud, i em van permetre presentar-me a l'examen de conduir. El vaig aprovar i, de seguida, ja tenia el permís i vaig començar a fer de taxista.

T'agradava fer de taxista?

- Gaudia molt de la feina. De fet, va marcar la resta de la meva vida professional, i no ho hauria canviat per res. M'encantava, no em cansava mai. Podia treballar 10 o 12 hores seguides sense parar. Era bonic, perquè podies veure viure una ciutat: la gent que anava a treballar, la gent que després arribava en el tren... era fantàstic, veia la vida de la ciutat.

I ara que estàs jubilat?

- Ara passo els dies davant de l'ordinador o llegint el diari. Estic subscrit a l'Avui, des d'abans que sortís. Encara no havia sortit, que jo ja m'hi havia apuntat. L'altre dia encara vaig trobar el primer número!

També toco el piano i m'agrada fer presentacions; de fet, tinc una gran col·lecció de diapositives de viatges i esdeveniments amb el Centre Català.

Ara que ja coneixem la teva trajectòria personal, parlem del Centre Català de Lausana. Quan vas arribar a Lausana, et vas començar a relacionar amb altres catalans?

Regina Robert



Genève. Al principi, no érem on som ara, sinó en un espai més petit i soterrat dins del mateix immoble. Fa més de 20 anys que hi som!

Durant un temps, hi va haver la possibilitat oferta per en Samaranch, de comprar un local. Ell s'havia ofert a avalar-nos, a finançar-lo; però la junta d'aquell moment es va espantar, no ho va veure clar i mai es va realitzar. Va ser una llàstima

- Va ser en Silveri Kirchner qui va tenir la idea. Va escriure a uns quants catalans que havia conegut aquí. No sé com, però a mi em coneixia. I ens va dir que volia fer un Centre Català. Jo li vaig respondre positivament i vaig anar-hi de seguida. Ens vam reunir amb un grup de catalans que venien de la Suïssa alemanya on ja hi havia centres catalans. Però érem poca gent i necessitàvem 20 o 25 persones per començar. Així que vam buscar suport a Ginebra, i va ser amb els catalans de Ginebra que vam aconseguir tirar endavant el Centre Català de Lausana.

perquè si ho haguéssim fet, avui tindríem un local propi. En aquell temps, però jo no tenia cap càrrec a la junta.

Durant molts anys, tu vas estar fent el butlletí del centre, oi?

- I tant. Més de 100 butlletins, sí. Em sembla que el vaig començar jo. Trobo que un butlletí dona caliu a la vida del centre.

I com veus ara el Centre Català? Què creus que li falta o què li sobra?

- Home, ha canviat molt. Ara estem en una altra època. Fa 50 o 60 anys, els que veníem aquí ho fèiem per treballar de qualsevol cosa, a vegades amb una maleta de cartó i molt poca cosa més. Ara, tots els que venen, venen en cotxe i amb títol universitari. Ha canviat molt, ha canviat moltíssim això!

Sota el paraigua de Casa Nostra Suïssa, oi?

- Sí, perquè els que van venir de la Suïssa alemanya es deien Casa Nostra Suïssa, com una federació de Casals Catalans a Suïssa.

I un bon dia decidiu llogar un local?

- Nosaltres fèiem moltes activitats i ens trobàvem en un local. El primer que vam tenir era molt petit, a prop de la plaça de la Riponne. Després vam traslladar-nos a un altre lloc, on ara hi ha el Metropole, que era molt fred i no tenia calefacció. Els propietaris, però, van decidir construir un nou edifici, així que ens vam mudar a Prilly durant tres o quatre anys. L'amo del local ens va demanar que el deixéssim, i llavors vam trobar el de la Rue de



Any 1975/76, Arxiu Francesc Bellmunt i Castells



Francesc Bellmunt observant el vídeo del discurs que va pronunciar durant l'entrega del premi Josep M. Batista i Roca, l'any 2000. Autora: Regina Robert

En poques paraules

Sense què no podries viure? Potser sense ordinador, m'hi passo el dia.

Què no pots aguantar? No puc suportar aquestes guerres, són un desastre.

De nen, què volies ser de gran? No tenia cap desig especial.

T'hauria agradat viure en una altra època o país? No.

Has tingut ganes de tornar a Catalunya? No, aquí m'hi he trobat bé.

Com vols ser recordat? Fidel als amics i a la família. Per mi els amics i la família són sagrats. Sempre m'han respost al 100%.

Tens una dita? "Lo bueno, si breve, dos veces bueno."

Quina qualitat aprecies més? L'amistat.

Un escriptor? Cervantes, m'he llegit "El Quixot" diverses vegades.

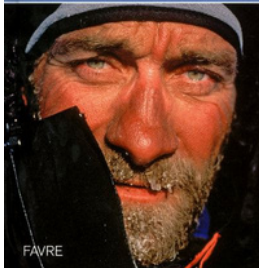
Un músic? Una peça que escolto bastant sovint és l'adagi de la 5a de Mahler. I després... Chopin. I Liszt.

Una figura històrica? Alexandre el Gran.

Jordi Serra
Tresorer de la Junta del CCL

André Georges

Une vie pour la montagne



Une vie pour la montagne (FR) – André Georges

Durant 40 anys dedicats a la muntanya, André Georges ha conquerit més de 2.000 cims. Nascut a La Sage a la Val d'Hérens, la seva passió per l'alpinisme es va despertar als 16 anys, portant-lo a explorar els Alps i l'Himalaya. A través de relats apassionants, comparteix com cada ascens no només desafia els seus límits físics, sinó que també enriqueix el seu esperit. Amb cada cim, André ens recorda que la muntanya és més que un destí; és un viatge de descobriment personal i un reflex de la nostra perseverança davant dels desafiaments.

Descobreix aquesta obra a la Biblioteca del CCL!

La Biblioteca del CCL, amb un fons de 4295 llibres, ofereix un ampli ventall de lectures per a tota mena de lectors en català, castellà i francès. A través del servei de préstec, els socis poden accedir fàcilment a llibres de diverses categories, com novel·les, literatura, teatre, història, esports, infantils, gastronomia i molt més. És un espai accessible pensat per facilitar l'accés a la lectura i fomentar l'interès pel coneixement en qualsevol àmbit, sense pressa ni complicacions.

Panellets de pinyons de l'Abraham



Abraham Balaguer va guanyar el Premi a la Millor Pasta de Te Artesana d'Espanya l'any 2016. També ha estat guardonat en el concurs al Millor Croissant d'Espanya del 2012 i ha estat subcampió del Spanish Chocolate Masters. A més, cal dir que al 2022 va representar Suïssa al World Chocolate

Masters a París La seva carrera professional ha passat pel Celler de Can Roca (Rocambolesc) i pel càtering de Mas Marroch. Actualment, exerceix com a professional especialitzat en una pastisseria del cantó de Vaud.

Ingredients

200g d'ametlla en pols
180g sucre llustre
20g aigua
125g pinyons
1 llimona
1 ou

Procediment

1. Barreja la pols d'ametlla, el sucre i l'aigua amb l'ajuda d'una espàtula.
2. Ratlla la pell de la llimona a sobre dels ingredients i fes-ne el suc amb un espremedor. Passa'l pel colador i afegeix un parell de cullerades a la barreja anterior.
3. Continua barrejant, ara amb les mans, ha de quedar una consistència dura i ben homogènia.
4. Deixa reposar la massa a la nevera, coberta perquè no es ressequi.
5. Divideix la massa en peces d'entre 15 i 20 grams.
6. Barreja els pinyons amb l'ou batut i arrebossa les boles de massapà.
7. Cou al forn preescalfat a 220 C durant 2-3 min.

Els secrets de l'Abraham

Per fer les diferents varietats de panellets només has d'afegir els aromatitzants que més t'agradin.

Si afegeixes ingredients en pols, hauràs de rectificar l'aigua. I si afegeixes ingredients líquids, hauràs de rectificar els sòlids.

Els pots fer amb nous, avellanes, coco, cacau, llimona, taronja, ratafia...

Mots i expressions per no perdre

Gosar: El DIEC ens el defineix d'una manera més aviat tècnica: «Davant d'infinitiu, tenir el coratge suficient per a fer l'acció indicada per aquell infinitiu.» «Si **goséssiu** saber tant com **goseu** posseir!» (Elegies de Bierville, de Carles Riba) Sovint es fa servir en frases negatives: «No he **gosat** prendre el bany de sol.» (El vel de Maia, de Marià Manent)

L'Alcover-Moll hi afegeix dos significats més, propis de Mallorca i de Menorca: «Apostar, jugar alguna cosa contra algú, contra altra cosa; pretenir de guanyar. Guanyar en una aposta, en una provatura.» Dos vailets de Mallorca podrien reptar-se tot dient: «Ens **gosam** a córrer?»

El verb **gosar**, amb el seu ressò de coratge i la seva tendència a fer advertències negatives, era un verb de tota la vida, d'allò més quotidià i ordinari. Avui, però, els més valents no **gosen** fer-lo servir per por de sonar encarcarats. L'Alcover-Moll, publicat entre el 1926 i el 1962, ja ho remarcava: «Aquest verb té encara prou vitalitat en gairebé totes les comarques de la nostra llengua, encara que va essent desplaçat pel predomini del sinònim atrevir-se.» Justa la fusta. Sembla que som com més va més atrevits però menys **agosarats**. Malament raï! **Gosem** rebel·lar-nos-hi!

Si més no, no **goseu** confondre **gosar** amb gaudir. Ens diu encara l'Alcover-Moll: «No apareix documentat **gosar** en català, amb el significat de gaudir, abans del segle XVI, o sia, abans de la intensificació de la influència castellana. En bon català cal usar aquest verb sempre amb els significats indicats en l'article anterior.» És a dir, amb el significat d'atrevir-se o els propis de Mallorca i de Menorca.

Ferran Roig

De trucalembut /de Cal Trucalembut:

«Us he fet un dinar **de Cal Trucalembut**». Aquesta va ser la darrera frase pronunciada per la meva padrina abans d'aixecar-se de taula per anar a fer la migdiada. A l'instant, vaig frustrar la seva intenció d'anar a dormir demanant-li que em parlés d'aquella expressió que acabava de dir. Ella em va explicar que s'utilitzava per descriure quelcom de poc valor i que li havia sentit dir a la seva mare.

També s'utilitza amb la variant «**de trucalembut**». A diferència de mots més coneguts, aquesta expressió no figura al DIEC, però sí que la podem trobar en el Diccionari Alcover-Moll, on se'ns diu que vol dir «de poc valor» o «sense importància». El seu ús, d'origen septentrional, és rar i es troba especialment al Rosselló, l'Empordà, i algunes zones del Solsonès i l'Alt Urgell. Per exemple, algú podria referir-se a un objecte poc valuós dient que és «**de trucalembut**», tot subratllant-ne la futilitat.

Tot i que avui dia és poc comú sentir aquesta expressió, es va documentar en obres contemporànies, com en la novel·la *Les amnèsies de Déu* (2005) de Joan-Daniel Bezsonoff, on s'utilitza per descriure actes menyspreables i sense rellevància moral, referint-se a «Nerons **de trucalembut**», una crítica als qui causen destrucció sense causa ni propòsit veritable.

El fet que **trucalembut** no sigui d'ús generalitzat li confereix un cert aire extravagant i nostàlgic, de fet, l'Alcover-Moll ja ho assenyala: és una paraula rara, utilitzada sobretot en àrees nord-occidentals, i cada cop més desplaçada per altres termes més moderns. Però, precisament per aquesta raresa, val la pena recuperar-la. Així doncs, la pròxima vegada que vulgueu criticar quelcom per la seva poca importància o escassa qualitat, podeu dir sense por que és «**de trucalembut**».

Xavier Palà i Nosàs

Les transformacions

Cancó tradicional de Mallorca
Maideu, J. (1992) *Llibre de Cançons*, Eumo Editorial



1. —Si tu me véns darrera,
jo t'aniré davant
i me faré la lluna,
la lluna del cel blau.

2. —Si tu te fas la lluna,
la lluna del cel blau,
jo me faré un núvol
i te vindré a tapar.

3. —Si tu te fas un núvol
i me véns a tapar,
jo me faré l'arena,
l'arena de la mar.

4. —Si tu te fas l'arena,
l'arena de la mar,
jo me faré l'onada
i te vindré a besar.

5. —Si tu te fas l'onada
i me véns a besar,
jo me faré l'anguila,
l'anguila del mar gran.

6. —Si tu te fas l'anguila,
l'anguila del mar gran,
jo em faré pescador
i te vindré a pescar.

7. —Si tu et fas pescador
i me véns a pescar,
jo me faré la llebre,
la llebre del camp gran.

8. —Si tu te fas la llebre,
la llebre del camp gran,
jo em faré caçador
i t'aniré caçant.

9. —Si tu et fas caçador
i a mi me véns caçant,
jo me faré la rosa,
rosa del roser blanc.

10. —Si tu te fas la rosa,
rosa del roser blanc,
jo me faré l'abella
i te vindré a xuclar.

11. —Si tu te fas l'abella
i me véns a xuclar,
jo me tancaré monja,
monja del convent sant.

12. —Si tu te tanques monja,
monja del convent sant,
llavors jo em faré frare,
t'aniré confessant.

13. —Si tu t'has de fer frare
i a mi em véns confessant,
jo em tornaré una morta
i així m'enterraran.

14. —Si tu te tornes morta,
que així t'enterraran,
jo em tornaré la terra,
de mi te'n colgaran.

15. —Si t'has de tornar terra
que de tu em colgaran,
val més que mos casem
i no penarem tant.

Xavier Palà i Nosà
Compositor, director d'orquestra i professor

El joc de les fulles daurades

En un petit poble envoltat de boscos, cada tardor els arbres s'emplenaven de fulles daurades. Tothom al poble s'aturava a admirar l'esplendor de l'arribada de la tardor, però entre tota aquella bellesa, hi havia un petit ocell anomenat Romani que se sentia molt trist.

En Romani era un ocell d'un blau brillant, amb unes ales que brillaven com el mar en un dia assolat. Però cada vegada que les fulles canviaven de color, sentia que el seu blau es tornava més apagat.

- "Per què no em puc sentir feliç com els altres?", es preguntava en Romani mentre veia les altres criatures del bosc cantar i ballar sota els arbres.

Un dia, en Romani va veure un grup d'esquirols jugant amb les fulles que havien caigut dels arbres, i va decidir acostar-s'hi.

- "Per què esteu tan contents?", va preguntar amb un sospir.
- "És la tardor!", van respondre els esquirols rient. "Juguem a fer volar les fulles!"

En Romani els va observar mentre jugaven i va sentir un petit brot d'alegria dins seu. Va intentar unir-se a ells, però no sabia com jugar amb les fulles.

- "Si vols, te n'ensenyarem!", van dir els esquirols amb un somriure.

En Romani va intentar llençar les fulles com ells, però es va fer un embolic.

- "Està bé, Romani! El més important no és com volen les fulles, sinó com tu et sents quan les fas volar", va afirmar la més gran dels esquirols, que es deia Bruneta.

Amb aquestes paraules, en Romani va començar a experimentar amb les fulles. Va agafar una fulla daurada, va tancar els ulls i la va deixar anar perquè el vent se l'emportés. En aquell moment, es va sentir com si volés amb ella.

Va començar a ballar i a girar, i va descobrir que, si deixava de pensar en com havia de ser o actuar, simplement podia gaudir del moment. A poc a poc, en Romaní va aprendre a apreciar les petites coses dels canvis que portava la tardor. Va començar a recollir les fulles més boniques i les va utilitzar per fer un niu decorat. Cada matí, es llevava amb el sol i sentia la frescor de l'aire i l'escalfor de la llum, i això feia que el seu blau brillés cada cop més.



Quan va arribar el primer dia de fred, en Romaní es va adonar que havia canviat. Ja no se sentia trist quan les fulles queien; ara, celebrava l'arribada de la tardor amb els seus amics. Un matí, mentre tots es reunien per veure com les fulles s'escampaven amb el vent, en Romaní va decidir fer una cosa diferent.

- "He creat una cançó per la tardor!", va anunciar emocionat.

Tots els animals van fer silenci i el van mirar amb atenció. En Romaní va començar a cantar sobre la bellesa dels colors, la màgia de les fulles caigudes i la importància d'acceptar les emocions.

- "La tardor ens ensenya que cada canvi té la seva bellesa. És un moment per recordar els bons temps i per deixar que el vent ens porti a noves aventures."

Al final de la cançó, tots van aplaudir i van córrer a felicitar-lo. En Romaní va sentir una gran alegria al seu cor.

En aquell moment, va entendre que la tardor no només era un temps de canvi, sinó també de bellesa i transformació. Ser ell mateix i acceptar les seves emocions no només el feia feliç, sinó que també inspirava els altres a trobar la seva pròpia llum en els moments de canvi.

I així, en Romaní va aprendre que cada estació té la seva màgia, i que és important abraçar qui som a cada moment.

Judit Castillo Armengol
Adaptació de Frederick de L. Lionni

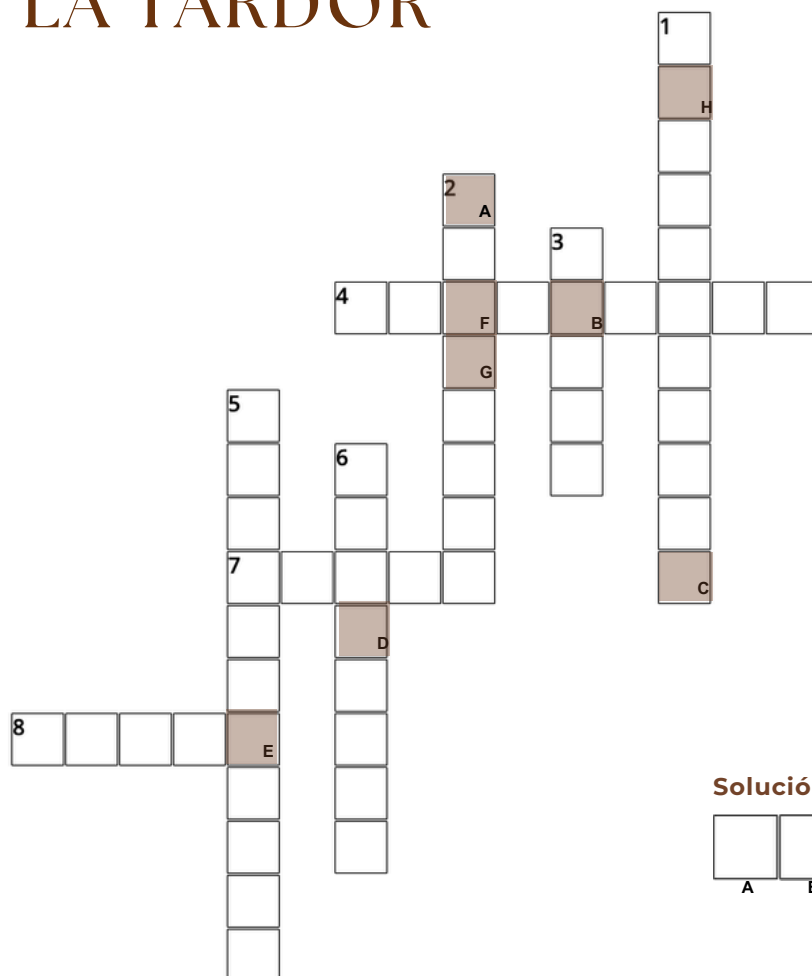


Soc de color xocolata,
i m'estova la calor;
per Tots Sants, tothom em torra,
i em menja amb gran fervor.

Endevina, endevinalla, Susaeta 1988



LA TARDOR



Solució de l'endevinalla

A	B	C	D	E	F	G	H

VERTICALS

- Tipus d'arbres que perden les fulles a la tardor.
- Espècia aromàtica obtinguda de l'escorça d'un arbre, molt usada en postres i plats de tardor.
- Color que es forma a partir de la combinació del vermell i el negre, sovint associat amb la tardor.
- Mesura de la calor, disminueix amb l'arribada de la tardor.
- Recipient fet de canya, vímet o altres materials, utilitzat per transportar o emmagatzemar aliments, sovint emprat per collir fruits a la tardor.

HORITZONTALS

- Cítric petit i dolç, de pell fina i fàcil de pelar.
- Fa desaparèixer la llum del sol i s'avança quan s'acosta la tardor.
- Fenomen atmosfèric que apareix sovint a la tardor.

1000m de desnivell i la recompensa



David Vinyals, *Cabane des aiguilles rouges* (Val d'Hérens, Suïssa)

Activitats dels propers mesos

Fins al següent número de *La Veu del Centre*, ens esperen moltes més activitats i propostes per gaudir junts. El 29 de novembre, no us podeu perdre el concert del grup Stay Homas a Epalinges. Serà una nit plena de música per passar-ho bé amb amics i familiars! (www.catalansasuissa.org/entrades). Després, el 14 de desembre, arriba el moment de celebrar el tradicional sopar de Nadal del CCL, durant el qual la Banda del Centre amenitzarà la vetllada amb nades. A més, durant aquests mesos, l'esplai oferirà activitats divertides i educatives per als

més petits. D'altra banda, si el que us agrada és la natura, estigueu atents al grup de caminaires que ha preparat noves sortides per descobrir diferents racons de Suïssa. També, en els propers mesos, promourem la represa dels tallers de sardanes, per mantenir viva la nostra tradició. I no oblideu que cada divendres al vespre, els assaigs dels Castellers de Lausanne ens donaran l'oportunitat de treballar en equip i viure la tradició d'una manera ben especial. Esperem que us animeu a participar en aquestes propostes!

Gràcies per llegir-nos!

Podeu enviar els vostres articles o altres col·laboracions a laveudelcentre@catalansasuissa.org

CENTRE CATALÀ DE LAUSANA	Rue de Genève, 91 1004 Lausanne
www.catalansasuissa.org	 @centrecatalalausana  @CCLausana  CentreCatalàLausana